

Sygn. akt I KA 1/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lipca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Włodzimierz Wróbel (przewodniczący)

SSN Jacek Błaszczyk

SSN Jerzy Grubba (sprawozdawca)

Protokolant Jolanta Włostowska

przy udziale prokuratora Departamentu do Spraw Wojskowych Prokuratury
Krajowej Zbigniewa Siejbika

w sprawie **J. M.**

oskarżonego z art. 362 § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 28 lipca 2022 r.,

apelacji, wniesionej przez obrońcę

od wyroku Wojskowego Sądu Okręgowego w W.

z dnia 26 października 2021 r., sygn. akt So. (...),

1/ zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:

- ustala, iż oskarżony dopuścił się czynu polegającego na tym, że: pełniąc zawodową służbę wojskową w stopniu podpułkownika na stanowisku Szefa Wydziału Wniosków i Doświadczeń Dowództwa Komponentu Wojsk Socjalnych w K., w dniu 21 lutego 2020 r. w G., w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, samowolnie użył wojskowego pojazdu

mechanicznego w postaci samochodu m-ki V. o nr. rej. (...) w ten sposób, iż polecił kierowcy - kpr. K. M. realizację przejazdu z G. do swojego miejsca zamieszkania w miejscowości L. i powrotu do G., czym spowodował szkodę w mieniu jednostki Wojskowej nr (...) w K. w łącznej kwocie 648 złotych.

- określa, że wysokość szkody, do naprawienia której oskarżony został zobowiązany w pkt 3 zaskarżonego wyroku, wynosi 648 zł.,

- uchyla rozstrzygnięcie zawarte w pkt IV,

2/ w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy,

3/ zasądza od Skarbu Państwa na rzecz oskarżonego ppłk J. M. kwotę 840 zł tytułem zwrotu wydatków poniesionych na obronę w postępowaniu apelacyjnym,

4/ kosztami postępowania apelacyjnego obciąża Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Ppłk J. M. stanął pod zarzutem tego, że:

- pełniąc zawodową służbę wojskową w stopniu podpułkownika na stanowisku Szefa Wydziału Wniosków i Doświadczeń Dowództwa Komponentu Wojsk Specjalnych w K., w dniu 21.02.2020 r. w G., w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, samowolnie użył wojskowego pojazdu mechanicznego w postaci samochodu m-ki V. o nr. rej. (...) w ten sposób, iż w dniu wolnym od pracy - 21.02.2020 r. w K., polecił kierowcy kpr. K. M. realizację przejazdu na trasie z K. do Jednostki Wojskowej A. w G. w celu prywatnym, tj. przeprowadzenia badań do rozprawy doktorskiej, po czym po osiągnięciu miejsca docelowego w G., polecił kierowcy realizację przejazdu z G. do jego miejsca zamieszkania w miejscowości L., a następnie powrót kierowcy do Jednostki Wojskowej w K., czym spowodował szkodę w mieniu Jednostki Wojskowej nr (...) w K. w łącznej kwocie 2 308,50 zł.

tj. popełnienia czynu z art. 362§1 k.k.

Wyrokiem Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 26 października 2021r. w sprawie o sygn. akt So (...) postępowanie karne warunkowo umarżono, ustalając, iż oskarżony dopuścił się czynu polegającego na tym, że: pełniąc zawodową służbę wojskową w stopniu podpułkownika na stanowisku Szefa Wydziału Wniosków i Doświadczeń Dowództwa Komponentu Wojsk Specjalnych w K., w dniu 21 lutego 2020 r. w G., w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, samowolnie użył wojskowego pojazdu mechanicznego w postaci samochodu m-ki V. o nr. rej. (...) w ten sposób, iż w dniu wolnym od pracy – 21 lutego 2020 r. w K., polecił kierowcy kpr. K. M. realizację przejazdu na trasie z K. do Jednostki Wojskowej A. w G. w celu prywatnym, tj. przeprowadzenia badań do rozprawy doktorskiej, po czym po osiągnięciu miejsca docelowego w G., polecił kierowcy realizację przejazdu z G. do jego miejsca zamieszkania w miejscowości L., a następnie powrót kierowcy do Jednostki Wojskowej w K., czym spowodował szkodę w mieniu Jednostki Wojskowej nr (...) w K. w łącznej kwocie 2 308,50 złotych, stanowiącego czyn zabroniony określony w art 362§1 k.k. a jego wina i stopień społecznej szkodliwości czynu nie są znaczne.

Na podstawie art. 67§1 k.k. wyznaczono oskarżonemu okres próby na 1 rok, licząc od dnia uprawomocnienia się wyroku, zaś na podstawie art. 67§3 k.k. nałożono na niego obowiązek naprawienia szkody wyrządzonej czynem zabronionym w całości w kwocie 2 308,50 złotych na rzecz pokrzywdzonego Skarbu Państwa - Jednostki Wojskowej Nr (...) w K..

Na podstawie art. 67§3 k.k. w zw. z art. 43a§1 k.k. orzeczono od oskarżonego świadczenie pieniężne na rzecz Funduszu P., w kwocie 500 złotych.

Wyrok zaskarżony został apelacją obrońcy oskarżonego, w której podniesiono zarzuty:

I - obrazy przepisów prawa materialnego, tj. art. 362§1 k.k. przez uznanie, że wyczerpano znamiona tego przestępstwa w sytuacji, gdy oskarżony po zapotrzebowaniu pojazdu ze wskazaniem prawdziwego celu podróży uzyskaniu zgody na użycie pojazdu przez uprawniony organ Dowództwa Komponentu Wojsk Specjalnych, wyznaczeniu samochodu rozkazem dziennym Dowódcy JW. N. (organu uprawnionego do dysponowania pojazdem), wyznaczeniu tym samym rozkazem kierowcy i określeniu tymże rozkazem trasy K. - G. - K., na której

dysponentem tego pojazdu w dniu 21.02.2021 r. miał być oskarżony, użycie przez oskarżonego samochodu było samowolne dlatego, że Dowódca Komponentu Wojsk Specjalnych nakazał oskarżonemu wykorzystanie w dniu 21.02.2021 r. dnia wolnego bez zakazania mu wykorzystania samochodu służbowego, na który organ przez niego uprawniony wydał wcześniej zgodę, oraz bez poinformowania o tym organu uprawnionego do dysponowania pojazdem - Dowódcy JW. N.,

II - obrazy przepisów postępowania, które miały wpływ na wydanie orzeczenia;

1. art. 88§1 k.p.k. poprzez dopuszczenie do udziału w postępowaniu w charakterze pełnomocnika nieprawidłowo umocowanego aplikanta radcowskiego Dowództwa Komponentu Wojsk Specjalnych,

2. art. 49§1 k.p.k. i art. 384§1 k.p.k. – przez dopuszczenie obecności na rozprawie, przed przesłuchaniem w charakterze świadka gen. dyw. S. D., pełnomocnika tego świadka, podczas przesłuchiwanie innych świadków po błędnym przyznaniu Dowódcy KWS uprawnień pokrzywdzonego i statusu oskarżyciela posiłkowego,

III. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, który miał wpływ na wydanie orzeczenia, przez bezzasadne uznanie, że:

1. ustalenie, że użycie pojazdu przez oskarżonego na trasie G.- K. -G. było umyślnym działaniem z zamiarem bezpośrednim w celu osiągnięcia korzyści majątkowej polegającym na samowolnym użyciu pojazdu, przy jednoczesnym stwierdzeniu, że na odcinku K. - G. używał tego pojazdu zgodnie rozkazem określającym plan podróży, który to plan oskarżony zmienił samowolnie dopiero w G., polecając kierowcy udanie się do L.,

2. uznanie, że wykorzystanie przez oskarżonego luki prawnej jest jego działaniem w sprzeczności z przepisem prawa,

3. ustalenie miejsca popełnienia przestępstwa określonego jako popełnionego w G., w związku z wydaniem polecenia samowolnego użycia pojazdu służbowego w K. i uznanie oskarżonego winnym użycia tego pojazdu już od K.,

4. na trasie G.-L.- G. oskarżony użył pojazdu służbowego działając umyślnie i zamiarem bezpośrednim, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, gdy dowody nie

potwierdzają takiej formy zamiaru, a wynika z nich, że działał pozostając w usprawiedliwionym błędzie co do bezprawności,

5. uznanie wyjaśnień oskarżonego za niewiarygodne z tego względu, że jako oficer o czterdziestoletnim stażu służby wojskowej nie mógł nie znać zasad użycia pojazdu służbowego do celów prywatnych i to potwierdzało jego umyślność i działanie w zamiarze bezpośrednim,

6. uznanie za w pełni wiarygodne w całości, spójne, korespondujące z pozostałą częścią materiału dowodowego i wzajemnie się z nimi uzupełniające, zeznań gen. S. D. w sytuacji, gdy były one sprzeczne z innymi dowodami, w tym i niezakwestionowanymi przez Sąd I instancji wyjaśnieniami oskarżonego, a w toku postępowania były zmieniane, m.in. w związku z okazaniem innych dowodów,

7. stwierdzenie, że oskarżony działał bez świadomości bezprawności użycia pojazdu wojskowego na trasie G. -L. -G. w sytuacji, żadne przepisy nie regulowały zasad zmiany trasy użycia takiego pojazdu,

Wskazując na powyższe obrona wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i rozstrzygnięcie odmienne co do istoty sprawy, przez uniewinnienie oskarżonego w oparciu o przesłanki wynikającą z art. 17§1 pkt 2 k.p.k.: brak znamion czynu zabronionego – w zakresie dotyczącym użycia przez oskarżonego pojazdu na odcinku K.- G. i G. - K. oraz że sprawca nie popełnia przestępstwa - w zakresie dotyczącym użycia pojazdu na odcinku G. -L. -G., w związku ze stwierdzeniem usprawiedliwionej nieświadomości bezprawności określonej w art. 30 § 1 k.k., jak również o zasądzenie na rzecz oskarżonego kosztów poniesionych na obronę.

Sąd Najwyższy jako Sąd Apelacyjny, zważył, co następuje:

Apelacja jest częściowo zasadna.

Zgodzić niewątpliwie należy się ze skarżącym, że Wojskowy Sąd Okręgowy popełnił podczas rozpoznawania niniejszej sprawy szereg błędów procesowych, które nie miały jednak istotniejszego wpływu na przebieg tego procesu.

Bezsprzecznie bowiem nie było jakichkolwiek podstaw ku temu, aby w charakterze pełnomocnika pokrzywdzonego dopuścić aplikanta radcowskiego. Osoba taka mogłaby co prawda występować przed sądem, lecz jedynie jako

substytut ustanowionego w sprawie pełnoprawnego pełnomocnika, którym w sprawie karnej może być jedynie adwokat lub radca prawny – art. 88§1 k.p.k. i art. 35 ustawy z dnia 6 lipca 1982r. o radcach prawnych (Dz.U. z 2022r., poz.1166 t.j.). Uchybienie to jednak nie miało żadnego wpływu na przebieg procesu, skoro pokrzywdzony nie zdecydował się na wstąpienie do niego w charakterze oskarżyciela posiłkowego, a następnie uznano, że w ogóle nie jest on pokrzywdzonym w niniejszej sprawie.

W tym kontekście nie miała też żadnego istotniejszego znaczenia kolejność przesłuchania świadków, w sytuacji, gdy nikt z nich nie był stroną procesu.

Świadek gen. dyw. S. D. mógł co prawda uzyskać informacje o przebiegu rozprawy od osób przebywających na sali rozpraw, ale zauważyć wypada, że rozprawa ta nie odbywała się z wyłączeniem jawności, a zatem pobyt ich na tej sali był uprawniony.

Niewątpliwie też wadliwie w opisie czynu wskazano, że miejscem popełnienia go były G., skoro posiadaczem pojazdu, którego samowolnie użyto była jednostka w Krakowie. I ten zarzut jednak stracił na znaczeniu wobec zmiany opisu przypisanego czynu.

Z urzędu wypada też zauważyć, że wysokość powstałej szkody została błędnie wyliczona. Przyjęto bowiem, że jest to kwota 2.308,50 zł w ślad za zeznaniami świadka mjr K. S. (k. 205) w sytuacji, gdy z dokumentu przedstawiającego kalkulację kosztów przejazdu k. 197 wynika, że winna być to kwota 2.187 zł (błędnie przyjęto odległość 342 km zamiast 324 km).

Absolutnie nie można natomiast uznać za przekonującą argumentację obrony co do tego, że oskarżony użył pojazdu służbowego na trasie G.-L.-G. pozostając w usprawiedliwionym błędzie co do bezprawności takiego zachowania.

Oskarżony znał swoje miejsce zamieszkania, znał też adres jednostki, w której miał zamiar przeprowadzać badania ankietowe, wiedział, że są to różne miejscowości, znacznie od siebie oddalone. Pomimo tego nigdy nie wystąpił o umożliwienie mu powrotu do domu pojazdem służbowym. Wiedział też, jaka trasa przejazdu została wskazana w rozkazie, że obejmuje ona dojazd z K. do G. i powrót. W końcu wiedział też, że nie jest on osobą władną wydać rozkaz kierowcy co do wykonania przejazdu na innej trasie niż wskazana w rozkazie, że jest on

jedynie dysponentem tego pojazdu. Skoro zatem oskarżony nie zaplanował innego dojazdu do domu z G., to zakładał z góry, że wykona go pojazdem służbowym, choć nie miał do tego upoważnienia. Działanie takie nie tylko nie było zatem działaniem w usprawiedliwionym błędzie, lecz było zachowaniem w pełni świadomym i zaplanowanym, a więc z zamiarem bezpośrednim kierunkowym – *dolus coloratus*.

W tym zakresie ustalenia Sądu I instancji są w pełni prawidłowe, a dowody w istocie niesporne i jednoznaczne.

Obrona przeciwstawia im przekonanie oskarżonego, że mógł on tak postąpić, bo znał przypadki, gdy inni żołnierze korzystali nieodpłatnie z pojazdów służbowych.

Powyższe w niczym jednak nie zmienia faktu, że oskarżony takiej zgody nie uzyskał i co istotniejsze, nie ubiegał się o nią. Nie mógł zatem pozostawać w usprawiedliwionym przeświadczeniu, że może legalnie wykorzystać pojazd służbowy do prywatnych celów i dysponować nim samowolnie. Działanie to miało na celu osiągnięcie korzyści majątkowej, ponieważ oskarżony nie poniósł kosztów tego przejazdu. Nie zadeklarował też takiej woli z góry wobec kierowcy czy zwierzchników, a cała sprawa ujawniona została dopiero w wyniku raportu kierowcy. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyrok z dnia 10 października 2013r. (sprawa o sygn. akt WA 22/13) „korzyść majątkowa na gruncie art. 362§1 k.k. może polegać również na wykorzystaniu pojazdu służbowego do dojazdów i zaoszczędzeniu przez to pieniędzy.

Wątpliwości natomiast nasuwa przypisanie oskarżonemu odpowiedzialności za samowolne użycie wojskowego pojazdu mechanicznego na trasie K. – G.

Tutaj oskarżony działał jednak w oparciu o pisemny rozkaz zezwalający mu na użycie tego pojazdu – k. 195. Zważywszy na przebieg jego rozmowy z płk M. K. – zeznania tego ostatniego k. 312v – 314, mógł on pozostawać w błędnym przekonaniu – usprawiedliwionym błędzie co do bezprawności – że uzyskał zgodę na przejazd samochodem służbowym, tylko miał on nastąpić nie w ramach czynności służbowych, lecz w dniu wolnym. Wszak zapotrzebowanie na pojazd zostało przyjęte i wydano rozkaz zezwalający na ten przejazd.

Zarówno płk M. K., jak i gen. dyw. S. D. powołują się tu jedynie na ustne zakazy, które nie przybrały żadnej formy rozkazu, nie zostały też w żaden sposób udokumentowane, w przeciwieństwie do zezwoleń na użycie pojazdu. Oskarżony zaprzeczał, aby miał świadomość takiego zakazu, całą sytuację wiązał jedynie z brakiem zezwolenia na odbycie podróży w ramach czynności służbowych.

W tej sytuacji brak dostatecznych i przekonujących dowodów pozwalających na przyjęcie, że oskarżony przebył trasę z K. do G. samowolnie używając wojskowy pojazd mechaniczny.

Powyższa konstatacja nakazywała zmienić opis przypisanego oskarżonemu czynu ograniczając samowolne użycie samochodu wojskowego do przejazdu na trasie G. – L. – G.. Skutkiem powyższego było też ustalenie, że powstała z tego szkoda była niższa i wynosiła 648 zł. Wyliczenie to oparto na kalkulacji przejazdu pojazdem służbowym przedstawionym przez płk. M. K. - k. 197.

Zmiany te w ocenie Sądu Najwyższego – Sądu Apelacyjnego nie mają wpływu na zakres represji karnej i odmienną ocenę stopnia społecznej szkodliwości przypisanego czynu, który wszak oceniony został jako nieznaczny.

Zastosowanie warunkowego umorzenia postępowania na okres próby wynoszący rok jest adekwatne do zawinienia sprawcy i jest to najniższy dopuszczalny ustawowo okres próby. Nie ma natomiast potrzeby, dostrzegając stopień zawinienia sprawcy i szkodliwości przypisanego czynu, wzmacniać represję karną poprzez zasądzanie świadczenia na cel społeczny. Stąd zmiana wyroku i w tej części poprzez uchylenie rozstrzygnięcia zawartego w pkt IV.

Zważywszy, że apelacja obrony okazała się częściowo skuteczna Sąd Najwyższy – Sąd Apelacyjny kosztami postępowania apelacyjnego obciążył Skarb Państwa, a na rzecz oskarżonego zasądził zwrot kosztów obrony poniesionych na tym etapie postępowania, według stosownych norm – §11 ust.2 pkt 4 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015r., poz. 1800 ze zm.).

Przewodniczący: SSN Włodzimierz Wróbel

Sędziowie: SN Jacek Błaszczyk

SN Jerzy Grubba